

עֲשֵׂה לְךָ תְּבֵת עֲצֵי גֶפֶר (ו, יד)

"הרבה ריוח והצללה לפניו, ולמה הטריחו בבניין זה? כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה, ושואלין אותו: מה זאת לך? והוא אומר להם: עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישובו" (רש"י)

צריך ביאור: מדוע האריך נח כל כך בבניין התבה ("עוסק בה מאה ועשרים שנה"), ולא קיים את מצות ה' בזריזות?

[ואם כדי לעורר את אנשי דורו לתשובה הרי לשם כך מספיק היה שיראו את התיבה עומדת מוכנה, דבר שיגרום להם לשאול "מה זאת לך", ואז יספר להם נח על המבול ויעוררם לשוב בתשובה].
ויש לומר:

הסיבה לכך שבניית התבה נמשכה זמן כה רב היתה מפני שהקב"ה אמר לנח "עשה לך", כלומר שהיה על נח לבנות את התבה בעצמו, מבלי לשתף עמו אחרים (כפי שפירש גם האברבנאל)²⁸. וכיון שנח עסק במעשה הבנייה לבדו, מובן שכדי לבנות תיבה גדולה שכזו בכוחות עצמו היה זקוק לזמן רב מאוד²⁹.

28. ועיין צפנת פענח עה"ת כאן.

29. ויש להעיר, שבפירושו לש"ס (סוכה נב, ב ד"ה וכהן צדק) כתב רש"י שגם שם בן נח השתתף עמו בבניין התיבה, "וקראו חרש על שם בניין התיבה שבנה עם אביו" (כפי שמציין הצפנת פענח כאן). אך אין בזה קושיא על המבואר בפנים, שכן רש"י על התורה מבאר לפי פשוטו של מקרא, ובפשט הכתובים משמע שנח בנה את התיבה לבדו; ואילו בפירושו על הש"ס מבאר רש"י בדרך ההלכה. וכפי שמצינו בכמה מקומות שישנם שינויים בין שיטת רש"י בפירושו על התורה לשיטתו בפירושו לש"ס. ויש להוסיף, ששיטת רש"י בפירושו לש"ס מתאימה לסברת הפוסקים (ש"ך חו"מ סרמ"ג סק"ה. מחנה אפרים הלכות שלוחין סי"ד. ועוד) שגוי יכול להיות שליח לחברו, ולכן, אף שנח נצטווה לעשות את התבה בעצמו, יכול היה שם להשתתף עמו כשליח שלו, כי "שלוחו של אדם כמותו" [ואף לפי הסוברים שאין גוי נעשה שליח לחברו (מגן אברהם או"ח סתמ"ח סק"ד. ועוד) אפשר לומר שזהו דוקא לאחר מתן תורה; אבל לפני-כן, כשכל העולם היו בגדר בני נח, יכול היה גוי להיות שליח לחברו].

ויש לפרש, שזו כוונת רש"י בתמיהתו "למה הטריחו בבניין זה"³⁰: מדוע הטריח הקב"ה את נח לבנות את התיבה בעצמו דוקא? הרי העיקר הוא התוצאה הסופית שתהיה תיבה מוכנה להצלת נח ומשפחתו, ומהו החיסרון בזה שאחרים ישתתפו בבניין התיבה?

ועל כך משיב רש"י, שנח נצטווה על בניית התיבה לא רק כדי שתהיה לו תיבה להינצל בה, אלא עצם מעשה הבניין היה מצוה בפני עצמה התראה לדור המבול שיעשו תשובה. ולכן היה נח חייב לעשות את כל המלאכה בעצמו, כדי לקיים בכך את החובה המוטלת עליו לעורר את אנשי הדור בתשובה³¹.

הדבר מובן גם מתוך סדר הפסוקים³², שבהשקפה ראשונה הוא תמוה:

הכתוב מתחיל "קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ", מיד לאחר-מכן בא הציווי "עשה לך תבת עצי גופר" וכל פרטי הקמת התיבה, ורק לבסוף נאמר "ואני הנני מביא את המבול". ולכאורה, איזו משמעות יש לציווי "עשה לך תבת עצי גופר" עוד לפני שדובר על המבול שהתבה נועדה להינצל ממנו?

ומכך למד רש"י שהציווי לעשות את התיבה לא נועד רק כדי להינצל על-ידה מהמבול, אלא עצם פעולת הבנייה היא מצוה בפני עצמה כדי לעורר את אנשי דור המבול לתשובה.

(לקר"ש חט"ו ע' 34 ואילך)

30. בפשטות, כוונת רש"י היא לשאול למה הטריח אותו הקב"ה לבנות את התיבה ולא הצילו בדרך אחרת. אבל בדרך הפשט אין זה קושי גדול, שהרי ספינה היא האמצעי הטבעי ביותר להינצל ממבול מים. ולכן יש לפרש, כבפנים, שעיקר הכוונה היא להקשות למה היה צריך נח לטרוח בדבר בעצמו.

31. שכן, אילו היה נח בונה את התבה מיד (בסיוע אחרים) ומניחה מוכנה לא היתה התעוררות התשובה נובעת ישירות מפעולתו האישית של נח (נוסף לכך שהדבר לא היה מתמיה באותה מדה כמו הבנייה המתמשכת).

32. ראה משכיל לדוד כאן.